

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

10. studenoga 2022.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Okoliš – Direktiva 92/43/EEZ – Očuvanje prirodnih staništa i divlje faune i flore – Članak 6. stavak 3. – Ocjena projekta koji može utjecati na zaštićeno područje – Obveza ocjene – Nastavak gospodarske djelatnosti postrojenja koje je u fazi projekta već dobilo odobrenje, pod nepromijenjenim uvjetima, u slučaju kada je odobrenje dodijeljeno nakon nepotpune ocjene”

U predmetu C-278/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Østre Landsret (Žalbeni sud regije Istok, Danska), odlukom od 8. veljače 2021., koju je Sud zaprimio 28. travnja 2021., u postupku

Dansk Akvakultur, koji djeluje za račun AquaPri A/S,

protiv

Miljø- og Fødevareklagenævnet,

uz sudjelovanje:

Landbrug & Fødevarer,

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: A. Prechal, predsjednica vijeća, M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl i J. Passer (izvjestitelj), suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: C. Strömholm, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 24. ožujka 2022.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Dansk Akvakultur, koji djeluje za račun društva AquaPri A/S, K. Trensow i M. Vindfelt, *advokater*,

* Jezik postupka: danski

- za Miljø- og Fødevareklagenævnet, E. Gabris, R. Holdgaard i B. Moll Bown, *advokater*,
- za Europsku komisiju, C. Hermes i C. Vang, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 12. svibnja 2022.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 6. stavka 3. Direktive Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL 1992., L 206, str. 7.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 2., str. 14.).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između udruge Dansk Akvakultur, koja djeluje za račun društva AquaPri A/S, i Miljø- og Fødevareklagenævnet (Žalbeno povjerenstvo za okoliš i hranu, Danska) (u daljnjem tekstu: Žalbeno povjerenstvo), u vezi s odlukom kojom se odbija odobrenje za nastavak djelatnosti ribogojilišta koje pripada društvu AquaPri.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U uvodnoj izjavi 10. Direktive 92/43 navodi se:

„budući da se mora izvršiti ocjena prihvatljivosti bilo kakvog plana ili programa koji bi mogao imati značajan utjecaj na ciljeve očuvanja područja koji je određen ili će se odrediti u budućnosti.”

- 4 U članku 6. stavcima 1., 2. i 3. te direktive navodi se:

„1. Za posebna područja očuvanja, države članice utvrđuju potrebne mjere za očuvanje koje prema potrebi uključuju odgovarajuće planove upravljanja, posebno priređene za ta područjima [područja] ili integrirane u druge razvojne planove te odgovarajuće zakonske, administrativne ili ugovorne mjere koje odgovaraju ekološkim zahtjevima prirodnih stanišnih tipova [...] i vrstama [...] koji su prisutni na tim područjima.

2. Države članice poduzimaju odgovarajuće korake kako bi se u posebnim područjima očuvanja izbjeglo pogoršanje prirodnih staništa i staništa vrsta, kao i uznemiravanje vrsta za koje su ta područja određena, u mjeri u kojoj bi takvo uznemiravanje moglo utjecati na ciljeve ove Direktive.

3. Svaki plan ili projekt koji nije izravno povezan s upravljanjem područjem ili potreban za njegovo upravljanje, ali bi na njega mogao imati značajan utjecaj, bilo pojedinačno bilo u kombinaciji s ostalim planovima ili projektima, predmet je ocjene prihvatljivosti utjecaja koje bi mogao imati na to područje, s obzirom na ciljeve očuvanja područja. U svjetlu zaključaka procjene utjecaja na područje [...], nadležna tijela državne vlasti odobravaju plan ili projekt tek nakon što se uvjere da on neće negativno utjecati na cjelovitost dotičnog područja te, ako je to potrebno, nakon dobivanja mišljenja od šire javnosti.”

Dansko pravo

Zakon o zaštiti okoliša

- 5 Člankom 33. stavkom 1. prvom rečenicom Miljøbeskyttelsesloven (Zakon o zaštiti okoliša), od 22. prosinca 2006., u verziji koja se primjenjuje na glavni postupak, određuje se:
- „Poduzeća, tvornice ili pogoni koji se nalaze na popisu iz članka 35. (djelatnosti koje podliježu odobrenju) ne mogu se ni osnovati ni započeti s radom prije izdavanja odobrenja.”
- 6 Članak 35. tog zakona glasi:
- „Ministar zaštite okoliša utvrđuje popis ustanova, tvornica ili pogona koji su posebno štetni za okoliš, i koji podliježu obvezi ishođenja odobrenja iz članka 33.”

Uredba o staništima

- 7 Habitatbekendtgørelsen (Bekendtgørelse nr. 188 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter) (Uredba br. 188. o određivanju i upravljanju međunarodnim zaštićenim prirodnim područjima i zaštiti određenih vrsta), od 26. veljače 2016., u svojem članku 6. stavcima 1. i 2., kojima se u danski pravni poredak prenosi članak 6. stavak 3. Direktive 92/43, predviđa:
- „1. Prije donošenja odluke u skladu s člankom 7. potrebno je ocijeniti može li projekt bilo pojedinačno bilo u kombinaciji s ostalim planovima ili projektima značajno utjecati na područje Natura 2000.
2. Ako tijelo smatra da bi projekt mogao značajno utjecati na područje Natura 2000, provodi se detaljna procjena utjecaja projekta na područje Natura 2000, pri čemu se u obzir uzima cilj očuvanja predmetnog područja. Ako iz ocjene utjecaja proizlazi da će projekt negativno utjecati na međunarodno područje Natura 2000, povodom tog se zahtjeva ne smije dodijeliti odobrenje, odstupanje ili dozvola.”
- 8 U članku 7. stavku 7. te uredbe navodi se:
- „Slijedeći slučajevi iz Zakona o zaštiti okoliša obuhvaćeni su člankom 6.:
- [...]
6. Odobrenje pogona itd. u skladu s člankom 33. stavkom 1. [...] Zakona o zaštiti okoliša.
- [...]”

Uredba o odobrenju

- 9 Članak 70. stavak 2. Godkendelsesbekendtgørelsen (Bekendtgørelse nr. 1458 af 12. december 2017 om godkendelse af listevirksomhed) (Uredba br. 1458 od 12. prosinca 2017. o odobravanju djelatnosti koje podliježu odobrenju) (u daljnjem tekstu: Uredba o odobrenju), od 12. prosinca 2017., određuje:

„Postojeće ustanove koje potpadaju pod točke I 203., I 205. [...] Priloga 2., koje nisu dobile odobrenje na temelju članka 33. Zakona o zaštiti okoliša, zahtjeve za odobrenje podnose u skladu s pravilima utvrđenima ovom uredbom najkasnije do 15. ožujka 2014.”

- 10 Prilog 2. navedene uredbe sadržava, među ostalim, točke I 203. i I 205., koje glase kako slijedi:

„I 203. Ribogojilišta, odnosno pogoni za uzgoj koji se sastoje od kaveza, kutija od mreže ili nečeg sličnog, potopljenih u more, pri čemu se cijeli pogon nalazi na manje od jedne morske milje od obale, i čije iskorištavanje zahtijeva korištenje hrane za životinje.

[...]

I 205. Ribogojilišta, odnosno pogoni za uzgoj koji se sastoje od kaveza, kutija od mreže ili nečeg sličnog, potopljenih u more, pri čemu se cijeli pogon ili njegov dio nalazi na više od jedne morske milje od obale, i čije iskorištavanje zahtijeva korištenje hrane za životinje.”

Okolnosti spora i prethodna pitanja

- 11 Društvo AquaPri vlasnik je ribogojilišta koje se nalazi u zaljevu Småland, u blizini područja Natura 2000 koje sadržava više vrsta kopnenih i vodnih prirodnih staništa, kao i više vrsta divljih ptica. To ribogojilište bavi se uzgojem kalifornijskih pastrva, što uzrokuje emisiju ili ispuštanje u okoliš dušika, fosfora, bakra i antibiotika.
- 12 Projekt uspostave tog ribogojilišta na mjestu na kojem se trenutačno nalazi bio je predmet odobrenja izdanog 15. veljače 1999.
- 13 Tijekom 2006., društvo AquaPri zahtijevalo je odobrenje za povećanje količine dušika koji može ispustiti njegovo postrojenje za 0,87 tona, na način da se ista povisi s 15,6 tona na 16,47 tona.
- 14 Nadležno tijelo ocijenilo je pitanje može li takvo povećanje imati značajan utjecaj na područje Natura 2000 koje se nalazi u blizini tog postrojenja, na temelju danskih propisa o ocjeni utjecaja na okoliš javnih i privatnih projekata koji su u to vrijeme bili na snazi. Nakon provođenja ocjene, ono je smatralo da unutar predmetnog područja ne postoje prirodna staništa ni vrste divljih ptica koji su osjetljivi na dušik, i, posljedično, na koje bi u znatnoj mjeri mogao utjecati projekt društva AquaPri. Stoga je ono odlukom donesenom 27. listopada 2006. odobrilo tom društvu da provede navedeni projekt.
- 15 Ta je odluka pobijana pred nadležnim drugostupanjskim tijelom, koje je utvrdilo da ista sadržava pogrešku jer nadležno tijelo nije u okviru svoje ocjene projekta društva AquaPri vodilo računa o usporednim projektima koji su dovodili do povećanja količine dušika koju mogu ispustiti tri okolna ribogojilišta. Međutim, to je tijelo smatralo da ta pogreška ne opravdava poništavanje navedene odluke.

- 16 S obzirom na to da je navedenom odlukom društvu AquaPri naloženo da najkasnije do 15. ožujka 2014. podnese zahtjev za dodjelu odobrenja u skladu s člancima 33. i 35. Zakona o zaštiti okoliša, kao što je predviđeno člankom 70. stavkom 2. Uredbe o odobrenju, ono je podnijelo takav zahtjev.
- 17 Nadležno tijelo je odlukom od 16. prosinca 2014. dodijelilo odobrenje koje je zahtijevalo društvo AquaPri, nakon što je istaknulo, s jedne strane, da količina dušika koju ispušta postrojenje koje pripada tom društvu ostaje neizmijenjena u odnosu na onu koja je odobrena odlukom od 27. listopada 2006., i, s druge strane, da iz ocjene provedene nakon donošenja te odluke proizlazi da to postrojenje, zajedno s trima okolnim postrojenjima, promatrana zajedno, ne mogu u znatnoj mjeri utjecati na područje Natura 2000 pokraj kojeg se nalaze.
- 18 Nakon što je odluka od 16. prosinca 2014. pobijana pred žalbenim povjerenstvom, ono ju je svojom odlukom od 13. ožujka 2018. poništilo.
- 19 Žalbeno povjerenstvo u potonjoj je odluci smatralo, kao prvo, da odobrenju dodijeljenom društvu AquaPri odlukom od 27. listopada 2006. nije prethodila ocjena sukladna zahtjevima članka 6. stavka 3. Direktive 92/43 jer se ta ocjena odnosila na pojedinačni utjecaj dotičnog projekta, ali ne i na pitanje može li taj projekt, razmatran zajedno s trima okolnim postrojenjima, u znatnoj mjeri utjecati na područje Natura 2000 blizu kojeg se ta različita postrojenja nalaze.
- 20 Potom je žalbeno povjerenstvo utvrdilo da je za razdoblje 2015. – 2021. utvrđen plan upravljanja riječnim slivovima za vode koje se nalaze u dotičnom području, nakon ocjene provedene u skladu s člankom 6. stavkom 3. Direktive 92/43, i da, među ostalim, iz tog plana proizlazi da je odobreno ispuštanje ukupne količine od 43 tone dušika „kako bi se osiguralo da postojeća ribogojilišta [...] mogu koristiti svoja postojeća odobrenja za ispuštanje”. Međutim, ono je, u biti, smatralo da ta utvrđenja nemaju utjecaja na obvezu nadležnog tijela, na temelju članka 6. stavka 3. Direktive 92/43 da provede posebnu procjenu postrojenja koje pripada društvu AquaPri, kako bi utvrdilo može li taj projekt značajno utjecati na područje Natura 2000 blizu kojeg se nalazi.
- 21 Naposljetku, žalbeno povjerenstvo procijenilo je da količina dušika koju ispušta to postrojenje, zajedno s količinama koje ispuštaju tri susjedna postrojenja, može značajno utjecati na predmetno područje.
- 22 Društvo AquaPri protiv te je odluke podnijelo tužbu nadležnom sudu, koji je predmet prosljedio sudu koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku, s obzirom na pitanja koja ovaj predmet otvara.
- 23 U svojoj odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, Østre Landsret (Žalbeni sud regije Istok, Danska) utvrđuje, kao prvo, da je odluka o kojoj je riječ u glavnom postupku donesena na temelju propisa kojim se prenosi članak 6. Direktive 92/43 u dansko pravo, prije nego li je istaknuo da – čak i ako se tim člankom ne precizira značenje pojma „projekt” koji se u njemu spominje – iz sudske prakse Suda, a osobito iz presuda od 7. rujna 2004., Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging (C-127/02, EU:C:2004:482, t. 24. do 26.), i od 7. studenoga 2018., Coöperatie Mobilisation for the Environment i dr. (C-293/17 i C-294/17, EU:C:2018:882, t. 66. i 82. do 83.), proizlazi da je taj pojam širi od pojma „projekt” koji se nalazi u Direktivi 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL 2012., L 26, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 27., str. 3.), kao i u Direktivi Vijeća 85/337/EEZ od 27. lipnja 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL 1985., L 175, str. 40.), koja joj je prethodila.

- 24 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev navodi, u biti, da mu sudska praksa Suda koja se odnosi na pojam „projekt”, u smislu članka 6. Direktive 92/43, ne pruža elemente za tumačenje koji su mu potrebni kako bi mu omogućili da utvrdi je li u ovom slučaju riječ o takvom projektu.
- 25 U tom pogledu, on navodi, kao prvo, da se zahtjev za dodjelu odobrenja zbog kojeg je nastao glavni postupak odnosio samo na dopuštanje društvu AquaPri da nastavi djelatnost ribogojilišta koje postoji već oko petnaest godina, pod nepromijenjenim uvjetima u odnosu na one s obzirom na koje mu je dodijeljeno prethodno odobrenje. Kao drugo, to prethodno odobrenje dodijeljeno mu je nakon ocjene koja se odnosila isključivo na eventualni utjecaj na okoliš projekta koji se sastojao u povećanju količine dušika koju ispušta to postrojenje, i koja, dakle, nije vodila računa, u zbroju, o postojanju paralelnih i analognih projekata. Kao treće, zajednički utjecaj na okoliš tih različitih postrojenja ipak je uzet u obzir u okviru ocjene koja je u međuvremenu provedena na temelju članka 6. Direktive 92/43, radi odobravanja nacionalnog plana upravljanja riječnim slivovima navedenog u točki 20. ove presude.
- 26 Imajući sve te elemente u vidu, sud koji je uputio zahtjev pita se nije li trebalo, prije donošenja odluke o zahtjevu za odobrenje zbog kojeg je nastao glavni postupak, provesti novu ocjenu na temelju članka 6. stavka 3. Direktive 92/43, i, ako je tomu tako, u skladu s kojim uvjetima.
- 27 U tim je okolnostima Østre Landsret (Žalbeni sud regije Istok) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 6. stavak 3. prvu rečenicu Direktive [92/43] tumačiti na način da se primjenjuje na situaciju poput one o kojoj je riječ u ovom predmetu u kojoj se traži odobrenje za nastavak rada postojećeg ribogojilišta ako su aktivnost ribogojilišta i ispuštanje dušika i ostalih hranjivih tvari ostali nepromijenjeni u odnosu na aktivnost i ispuštanje odobreno 2006., ali ako nije provedena procjena utjecaja ukupne aktivnosti i kumulativnih učinaka svih ribogojilišta na tom području vezano uz prethodno odobrenje za ribogojilište s obzirom na to da su nadležna tijela provela samo procjenu ukupnog dodatnog ispuštanja dušika i drugih tvari iz predmetnog ribogojilišta?
 2. Je li za odgovor na prvo pitanje relevantna činjenica da se nacionalnim Planom upravljanja riječnim slivovima za razdoblje 2015. – 2021. vodi računa o prisutnosti ribogojilišta na tom području s obzirom na to da se njime izdvaja određena količina dušika kako bi se osiguralo da postojeća ribogojilišta na tom području mogu koristiti svoja postojeća odobrenja za ispuštanje te da stvarno ispuštanje ribogojilišta ostaje unutar utvrđenih graničnih vrijednosti?
 3. Ako se u situaciji poput one o kojoj je riječ u ovom predmetu mora provesti procjena u skladu s člankom 6. stavkom 3. [prvom rečenicom] Direktive [92/43], je li u vezi s tom procjenom nadležno tijelo dužno uzeti u obzir granične vrijednosti ispuštanja dušika izdvojene u Planu upravljanja riječnim slivovima za razdoblje 2015. – 2021. i sve druge relevantne informacije i procjene koje bi mogle proizići iz Plana upravljanja riječnim slivovima ili iz plana Natura 2000 za to područje?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 28 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 6. stavak 3. prvu rečenicu Direktive 92/43 tumačiti na način da nastavak, pod nepromijenjenim uvjetima, djelatnosti postrojenja koje je u fazi projekta već dobilo odobrenje, mora podlijevati obvezi ocjene predviđenoj u toj odredbi, u slučaju kada se, s jedne strane, ocjena koja je prethodila tom odobrenju odnosila isključivo na utjecaj tog projekta razmatranog pojedinačno, zanemarujući njegovu vezu s drugim projektima, i kada, s druge strane, navedeno odobrenje taj nastavak djelatnosti podvrgava ishodu novog odobrenja predviđenog nacionalnim pravom.
- 29 U tom pogledu treba, kao prvo, istaknuti da članak 6. stavak 3. prva rečenica Direktive 92/43 predviđa da je svaki plan ili projekt koji nije izravno povezan s upravljanjem područjem ili potreban za njegovo upravljanje, ali bi na njega mogao imati značajan utjecaj, bilo pojedinačno bilo u kombinaciji s ostalim planovima ili projektima, predmet ocjene prihvatljivosti utjecaja koje bi mogao imati na ta područja, s obzirom na ciljeve očuvanja područja.
- 30 Kako proizlazi iz samog teksta te odredbe, obveza ocjene koja se njome predviđa ne primjenjuje se isključivo u slučaju kada neki plan ili projekt, razmatran zasebno, može imati značajan utjecaj na područje s upravljanjem kojim taj plan ili projekt nije izravno povezan ili potreban. Naime, ona se primjenjuje i u slučaju kada povezanost tog plana ili projekta s drugim planovima ili projektima može značajno utjecati na dotično područje.
- 31 U obama navedenim slučajevima predmetni plan ili projekt moraju, dakle, biti predmet ocjene utjecaja na dotično područje, s obzirom na ciljeve njegova očuvanja.
- 32 Ta ocjena mora biti „primjerena”, što podrazumijeva da nadležno nacionalno tijelo mora uzeti u obzir sve utjecaje koje predmetni plan ili projekt, samostalno ili zajedno s drugim planovima ili projektima, može imati na dotično područje, i, posljedično, da to tijelo identificira i ocijeni sve aspekte tog plana ili projekta koji mogu utjecati na ciljeve očuvanja tog područja (vidjeti, u tom smislu, presude od 14. siječnja 2016., Grüne Liga Sachsen i dr., C-399/14, EU:C:2016:10, t. 49., kao i od 7. studenoga 2018., Holohan i dr., C-461/17, EU:C:2018:883, t. 33., 43. i 45.).
- 33 S obzirom na to, i kako proizlazi iz teksta članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43, obveza provođenja ocjene koju predviđa ta odredba primjenjuje se samo ako postoji plan ili projekt.
- 34 Kako proizlazi iz sudske prakse Suda koja se odnosi na pojam „projekt” u smislu navedene odredbe, taj je pojam širi od onoga koji se nalazi u Direktivama 85/337 i 2011/92, koje upućuju na postojanje radova ili zahvata kojima se mijenja stvarno stanje područja. Naime, taj pojam obuhvaća i druge djelatnosti koje, iako nisu povezane s upravljanjem zaštićenim područjem niti su nužne za to, na isto mogu značajno utjecati (vidjeti, u tom smislu, presudu od 7. studenoga 2018., Coöperatie Mobilisation for the Environment i dr., C-293/17 i C-294/17, EU:C:2018:882, t. 61. do 68. i navedenu sudsku praksu)
- 35 Međutim, ako je već u fazi projekta izdano odobrenje za djelatnost koja može značajno utjecati na zaštićeno područje, obavljanje te djelatnosti može se smatrati novim ili zasebnim projektom koji se mora ponovno ocijeniti na temelju članka 6. stavka 3. Direktive 92/43 samo ako ne postoji kontinuitet i identitet između odobrene djelatnosti i obavljane djelatnosti, osobito s obzirom na narav tih djelatnosti kao i na mjesto i uvjete njihova provođenja (vidjeti, u tom smislu, presude od

7. studenoga 2018., Coöperatie Mobilisation for the Environment i dr., C-293/17 i C-294/17, EU:C:2018:882, t. 83., kao i od 29. srpnja 2019., Inter-Environnement Wallonie i Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-411/17, EU:C:2019:622, t. 129. do 131.).

- 36 U slučaju kontinuiteta i identiteta takve djelatnosti, njezino se nastavljjanje, naime, mora smatrati obuhvaćenim jedinstvenim već odobrenim projektom, koji ne treba biti podvrgnut novoj ocjeni na temelju članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43 (vidjeti, u tom smislu, presude od 7. studenoga 2018., Coöperatie Mobilisation for the Environment i dr., C-293/17 i C-294/17, EU:C:2018:882, t. 78. i 79., od 29. srpnja 2019., Inter-Environnement Wallonie i Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-411/17, EU:C:2019:622, t. 128., kao i od 9. rujna 2020., Friends of the Irish Environment, C-254/19, EU:C:2020:680, t. 35.).
- 37 U ovom slučaju iz jasnog i preciznog teksta upućenog pitanja proizlazi da sud koji je uputio zahtjev pita Sud o primjenjivosti članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43 u postupku koji se odnosi na nastavak djelatnosti postrojenja koje je već dobilo odobrenje u fazi projekta, pod uvjetima koji nisu izmijenjeni u odnosu na one s obzirom na koje je to odobrenje dodijeljeno. Stoga se, s tog stajališta, ne čini da postoji novi ili zasebni projekt koji treba podvrgnuti novoj ocjeni na temelju te odredbe, uz pridržaj provjera koje je dužan provesti isključivo sud koji je uputio zahtjev.
- 38 Kao drugo, ipak je važno napomenuti da, s obzirom na to da su države članice dužne poštovati članak 6. stavak 3. Direktive 92/43, i, konkretnije, obvezu provedbe ocjene predviđenu u prvoj rečenici te odredbe, ne može se prihvatiti da se iz povrede te obveze – u slučaju kada bi nadležno nacionalno tijelo ili sud konačnom odlukom utvrdili takvu povredu – ne može izvesti nikakva pravna posljedica.
- 39 Baš naprotiv, kao što je Sud naveo kada je riječ o sličnoj obvezi ocjene uspostavljenoj Direktivom 85/337, čak i u slučaju kada odobrenje projekta koje je dodijeljeno suprotno toj obvezi ima definitivni karakter, taj se projekt ipak ne može smatrati zakonito odobrenim s obzirom na navedenu obvezu, tako da je država članica dužna – na temelju načela lojalne suradnje predviđenog člankom 4. stavkom 3. UEU-a – ukloniti nezakonite posljedice povrede koju je počinila i poduzeti, u okviru svojih ovlasti, sve potrebne mjere kako bi se ona ispravila (vidjeti, u tom smislu, presudu od 12. studenoga 2019., Komisija/Irska (Vjetroelektrana u Derrybrienu), C-261/18, EU:C:2019:955), t. 71., 75., 80. i 90. kao i navedenu sudsku praksu).
- 40 Posebice, kako je u biti istaknula nezavisna odvjetnica u točkama 29. i 30. svojeg mišljenja, ako je projekt odobren nakon provedbe ocjene koja nije bila u skladu sa zahtjevima članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43, nadležno nacionalno tijelo mora provesti ispitivanje *a posteriori* utjecaja provedbe tog projekta na dotično područje, na temelju članka 6. stavka 2. te direktive, ako to ispitivanje predstavlja jedinu prikladnu mjeru kako bi se izbjeglo da ta provedba ne dovede do pogoršanja ili poremećaja koji mogu imati značajan utjecaj s obzirom na ciljeve te direktive (vidjeti, u tom smislu, presudu od 14. siječnja 2016., Grüne Liga Sachsen i dr., C-399/14, EU:C:2016:10, t. 46.).
- 41 Međutim, takvo ispitivanje *a posteriori*, koje se temelji na članku 6. stavku 2. Direktive 92/43, ne predstavlja jedinu prikladnu mjeru koju nadležno nacionalno tijelo može primijeniti u situaciji poput one iz glavnog postupka.

- 42 Naime, kao što proizlazi iz sudske prakse Suda, pravu Unije ne protivi se to da – kako bi se provela nova ocjena sukladna primjenjivim zahtjevima – to tijelo povuče ili suspendira već dodijeljeno odobrenje, ako te mjere uslijede u razumnom roku, i ako se vodi računa o mjeri u kojoj se zainteresirana osoba eventualno mogla pouzdati u zakonitost tog odobrenja, ili pak to da to tijelo, u određenim izvanrednim slučajevima predviđenima primjenjivim odredbama nacionalnog prava, provede legalizaciju, koja ne samo da mora biti sukladna navedenim zahtjevima, već do nje mora doći u okolnostima koje isključuju svaki rizik od zaobilaženja ili neprimjene odredbi prava Unije (vidjeti, u tom smislu, presudu od 12. studenoga 2019., Komisija/Irska (Vjetroelektrana u Derrybrienu), C-261/18, EU:C:2019:955), t. 75. do 77. i 92. kao i navedenu sudsku praksu).
- 43 Usto, u slučaju kada je država članica predviđjela, bilo u općem ili u pojedinačnom aktu, da nastavak već odobrene djelatnosti mora biti predmet novog odobrenja, nadležno nacionalno tijelo obvezno je isto uvjetovati novom ocjenom koja je sukladna zahtjevima članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43, kada ta djelatnost još nije bila predmet takve sukladne ocjene, u kojem slučaju to tijelo u okviru odluke koju mora donijeti o dodjeli eventualnog novog odobrenja mora izvesti sve činjenične i pravne posljedice do kojih dovodi ta nova ocjena.
- 44 No, u ovom slučaju iz teksta upućenog pitanja i navoda suda koji je uputio zahtjev sažetih u točki 16. ove presude proizlazi da je odobrenje dodijeljeno 27. listopada 2006. predviđalo da nastavak djelatnosti postrojenja o kojem je riječ u glavnom postupku mora biti predmet, najkasnije 15. ožujka 2014., novog zahtjeva za odobrenje, kako je predviđeno člankom 70. stavkom 2. Uredbe o odobrenju.
- 45 Iz navoda suda koji je uputio zahtjev sažetih u točkama 15. i 19. ove presude također proizlazi da ocjena koju je tijekom 2006. provelo nadležno tijelo, prije izdavanja odobrenja navedenog u prethodnoj točki, nije bila u skladu sa zahtjevima članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43 jer se odnosila isključivo na pojedinačni utjecaj dotičnog projekta, a ne na utjecaj tog projekta razmatranog zajedno s drugim projektima.
- 46 U tom je pogledu važno precizirati da, bez obzira na to kojoj se mjeri pribjeglo radi uklanjanja nezakonitih posljedica povrede obveze ocjene poput one predviđene u članku 6. stavku 3. prvoj rečenici Direktive 92/43, država članica odgovorna za tu povredu može biti obvezna, ako takva mjera dovodi do preispitivanja ili izmjene odobrenja dodijeljenog nakon te povrede, naknaditi svu štetu koju je njezino ponašanje uzrokovalo gospodarskom subjektu kojemu je to odobrenje izdano, što u ovom slučaju tvrdi društvo AquaPri i što je dužan provjeriti nadležni nacionalni sud.
- 47 Imajući sva prethodna razmatranja u vidu, na prvo pitanje treba odgovoriti da članak 6. stavak 3. prvu rečenicu Direktive 92/43 treba tumačiti na način da nastavak, pod nepromijenjenim uvjetima, djelatnosti postrojenja koje je u fazi projekta već dobilo odobrenje, u načelu ne mora podlijevati obvezi ocjene predviđenoj u toj odredbi. Međutim, u slučaju kada se, s jedne strane, ocjena koja je prethodila tom odobrenju odnosila isključivo na utjecaj tog projekta razmatranog pojedinačno, zanemarujući njegovu vezu s drugim projektima, i kada, s druge strane, navedeno odobrenje taj nastavak djelatnosti podvrgava ishodu novog odobrenja predviđenog nacionalnim pravom, potonjem odobrenju mora prethoditi nova ocjena, koja je sukladna zahtjevima navedene odredbe.

Drugo i treće pitanje

- 48 Svojim drugim i trećim pitanjima, koja valja obraditi zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 3. prvu rečenicu Direktive 92/43 tumačiti na način da je potrebno – kako bi se utvrdilo je li nužno – nastavak djelatnosti postrojenja, koje je u fazi projekta već dobilo odobrenje nakon provedbe ocjene koja nije bila u skladu sa zahtjevima iz te odredbe, podvrgnuti novoj ocjeni koja je u skladu s tim zahtjevima, i, ako je odgovor potvrđan, kako bi se provela ta nova ocjena, voditi računa o ocjenama provedenima u međuvremenu, kao što su one koje su prethodile usvajanju nacionalnog plana upravljanja riječnim slivovima i plana Natura 2000 koji se odnose, posebice, na zonu u kojoj se nalazi područje na koje ta djelatnost može utjecati.
- 49 U tom pogledu na početku valja podsjetiti da, kao što proizlazi iz točaka 29. i 32. ove presude, svaki plan ili projekt koji nije izravno povezan s upravljanjem područjem ili potreban za njegovo upravljanje, ali bi na njega mogao imati značajan utjecaj, mora biti predmet ocjene utjecaja koje bi mogao imati na to područje, što podrazumijeva da se identificira, ocijeni i uzme u obzir sve utjecaje tog plana ili projekta na to područje.
- 50 Kao što proizlazi iz ustaljene sudske prakse Suda, takav plan ili projekt mora podlijevati takvoj ocjeni kada postoji vjerojatnost ili rizik da značajno utječe na dotično područje, što – s obzirom na načelo opreznosti – treba smatrati ispunjenim kad se, uzimajući u obzir najbolje znanstvene spoznaje u toj materiji, ne može isključiti postojanje vjerojatnosti ili rizika od značajnih štetnih učinaka na to područje, vodeći računa, posebice, o posebnim obilježjima i okolišnim uvjetima tog područja (vidjeti, u tom smislu, presude od 7. rujna 2004., Waddenvereniging i Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, t. 43. do 45. i 49., od 17. travnja 2018., Komisija/Poljska (Beloveška šuma), C-441/17, EU:C:2018:255, t. 111. do 113., kao i od 9. rujna 2020., Friends of the Irish Environment, C-254/19, EU:C:2020:680, t. 50. i 51.).
- 51 Osim toga, u slučaju da predmetni plan ili projekt moraju podlijevati takvoj ocjeni, ona se može smatrati prikladnom samo ako, s jedne strane, sadržava potpuna, precizna i konačna utvrđenja i zaključke, i, s druge strane, ako su oni takvi da mogu otkloniti svaku razumnu znanstvenu sumnju o učincima tog plana ili projekta na dotično područje (vidjeti, u tom smislu, presude od 17. travnja 2018., Komisija/Poljska (Beloveška šuma), C-441/17, EU:C:2018:255, t. 114. i od 9. rujna 2020., Friends of the Irish Environment, C-254/19, EU:C:2020:680, t. 53.).
- 52 Naposljetku, kako bi se utvrdilo je li nužno podvrgnuti neki plan ili projekt ocjeni na temelju članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43, i, u slučaju potvrdnog odgovora, kako bi se istu provelo, treba uzeti u obzir ocjene koje su provedene prije, ako su iste relevantne i ako su i utvrđenja, ocjene i zaključci koje one sadržavaju potpuni, precizni i konačni. Međutim, uzimanje u obzir tih prethodnih ocjena omogućava da se postojanje vjerojatnosti ili rizika značajnih štetnih učinaka predmetnog plana ili projekta na dotično područje isključi samo ako se relevantni okolišni i znanstveni podaci nisu promijenili od njihova provođenja, s jedne strane, i ako ne postoje drugi planovi ili projekti koje je trebalo uzeti u obzir, ali to nije uopće učinjeno, nije učinjeno u cijelosti ili nije pravilno učinjeno, s druge strane (vidjeti, u tom smislu, presudu od 9. rujna 2020., Friends of the Irish Environment, C-254/19, EU:C:2020:680, t. 54. do 56. i navedenu sudsku praksu).
- 53 Naime, na dan donošenja odluke kojom se eventualno odobrava predmetni plan ili projekt, u pogledu ocjene koja je s tim u vezi provedena sa znanstvenog gledišta ne smije postojati nikakva razumna sumnja u pogledu nepostojanja vjerojatnosti ili rizika od značajnih štetnih učinaka tog plana ili projekta na dotično područje (vidjeti, u tom smislu, presude od 17. travnja 2018., Komisija/Poljska (Beloveška šuma), C-441/17, EU:C:2018:255, t. 120.).

- 54 Ta se načela mogu prenijeti na slučaj naveden u točki 43. ove presude, u kojem je država članica predvidjela, bilo u općem ili u pojedinačnom aktu, da nastavak djelatnosti koja je već odobrena u fazi projekta mora biti predmet novog odobrenja.
- 55 Posljedično, nadležno nacionalno tijelo dužno je – kako radi utvrđivanja mora li tom novom odobrenju prethoditi nova ocjena na temelju članka 6. stavka 3. prve rečenice Direktive 92/43, tako i, ako je odgovor potvrđan, radi provedbe te nove ocjene – voditi računa o prethodno provedenim ocjenama ako su one relevantne i ako su utvrđenja, ocjene i zaključci koje one sadržavaju potpuni, precizni i konačni.
- 56 Međutim, postojanje takvih prethodnih ocjena ni na koji način ne oslobađa nadležno nacionalno tijelo obveze da uzme u obzir, za potrebe donošenja svoje odluke o dodjeli eventualnog odobrenja kao i u okviru ocjene koja tomu prethodi, sve elemente koji postoje na dan donošenja te odluke i te ocjene, i, još preciznije, sve posljedice koje su provedba projekta na koji se isti odnose i obavljanje djelatnosti koja iz toga proizlazi mogle imati na dotično područje nakon prvotnog odobravanja projekta, na isti način kao da to tijelo provodi *a posteriori* ispitivanje navedenog projekta u skladu s člankom 6. stavkom 2. Direktive 92/43 (vidjeti, u tom smislu, presudu od 14. siječnja 2016., Grüne Liga Sachsen i dr., C-399/14, EU:C:2016:10, t. 61. i 62.).
- 57 U ovom slučaju jedino je sud koji je uputio zahtjev ovlašten utvrditi odgovaraju li prethodne ocjene koje spominje u upućenim pitanjima zahtjevima navedenima u točki 55. ove presude, i, ako je tome slučaj, koje je činjenične i pravne posljedice nadležno nacionalno tijelo trebalo ili treba iz toga izvući za potrebe odobravanja nastavka djelatnosti o kojoj je riječ u glavnom postupku, i, ako je potrebno, za potrebe njezine prethodne ocjene.
- 58 Imajući sva prethodna razmatranja u vidu, na drugo i treće pitanje treba odgovoriti da članak 6. stavak 3. prvu rečenicu Direktive 92/43 treba tumačiti na način da je potrebno, kako bi se utvrdilo je li nužno nastavak djelatnosti postrojenja koje je u fazi projekta već dobilo odobrenje nakon provedbe ocjene koja nije bila u skladu sa zahtjevima iz te odredbe podvrgnuti novoj ocjeni koja je u skladu s tim zahtjevima, i, ako je odgovor potvrđan, kako bi se provela ta nova ocjena, voditi računa o ocjenama provedenima u međuvremenu, kao što su one koje su prethodile usvajanju nacionalnog plana upravljanja riječnim slivovima i plana Natura 2000 koji se odnose, posebice, na zonu u kojoj se nalazi područje na koje ta djelatnost može utjecati, ako su te prethodne ocjene relevantne i ako su utvrđenja, ocjene i zaključci koje one sadržavaju potpuni, precizni i konačni.

Troškovi

- 59 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 6. stavak 3. prvu rečenicu Direktive Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore,**

treba tumačiti na način da:

nastavak, pod nepromijenjenim uvjetima, djelatnosti postrojenja koje je u fazi projekta već dobilo odobrenje, u načelu ne mora podlijevati obvezi ocjene predviđenoj u toj odredbi. Međutim, u slučaju kada se, s jedne strane, ocjena koja je prethodila tom odobrenju odnosila isključivo na utjecaj tog projekta razmatranog pojedinačno, zanemarujući njegovu vezu s drugim projektima, i kada, s druge strane, navedeno odobrenje taj nastavak djelatnosti podvrgava ishodu novog odobrenja predviđenog nacionalnim pravom, potonjem odobrenju mora prethoditi nova ocjena, koja je sukladna zahtjevima navedene odredbe.

2. Članak 6. stavak 3. prvu rečenicu Direktive 92/43

treba tumačiti na način da je:

potrebno, kako bi se utvrdilo je li nužno nastavak djelatnosti postrojenja koje je u fazi projekta već dobilo odobrenje nakon provedbe ocjene koja nije bila u skladu sa zahtjevima iz te odredbe podvrgnuti novoj ocjeni koja je u skladu s tim zahtjevima, i, ako je odgovor potvrđan, kako bi se provela ta nova ocjena, voditi računa o ocjenama provedenima u međuvremenu, kao što su one koje su prethodile usvajanju nacionalnog plana upravljanja riječnim slivovima i plana Natura 2000 koji se odnose, posebice, na zonu u kojoj se nalazi područje na koje ta djelatnost može utjecati, ako su te prethodne ocjene relevantne i ako su utvrđenja, ocjene i zaključci koje one sadržavaju potpuni, precizni i konačni.

Potpisi